

Başvuru Numarası	:2021/729
Toplantı Tarihi/Sayısı	:3.3.2022/10
Karar Numarası	:2022/155
Başvuran	:M.D.
Başvuran Vekili	:--
Adres	:Ermenek M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Kurum/Kişi	:Ermenek M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres	:--

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın dilekçelerinin ilgili mercilere iletilmediği, farklı suç türünden mahpusların bulunduğu koğuşa verilmekle tehdit edildiği ve bu durumun kötü muamele oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. 26.07.2021 tarih ve 2487 sayı ile kayda alınan başvuru dilekçesinde özetle: Kurum birinci müdürü, infaz ve koruma baş memuru ve emirlerindeki bazı personel tarafından mahpuslara işkence ve kötü muamelede bulunduğu, ayrımcı muameleler gerçekleştirildiği, söz konusu durumun ilgili mercilere bildirmeye çalışıldığı; ancak şikâyet dilekçelerinin Kurumdan çıkarılmadan yazan kişilere iade edildiği, bununla birlikte başvuranın terör suçlarından hükümlü mahpusların bulunduğu B3 koşuğuna verilmekle tehdit edildiği iddia edilmektedir.

3. Muhatap Ermenek M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 31.08.2021 tarihli ve 2021/8790sayılı yazılı görüşünde özetle: 21.06.2021 tarihinde B-10 odasında kalmakta iken Kurum tabipliğinin düzenlemiş olduğu reçetesindeki ilaçları aynı odada bulunmakta olan başka mahpusa verdiği tespit edilen başvuran hakkında disiplin soruşturması başlatılarak İdare ve Gözlem Kurulu Kararı ile C-11 odasına alındığı; başvuranın yazmış olduğu dilekçelerin iletilmediği yönündeki iddialarının asılsız olduğu; B-3 odasında terör suçlarının bulunduğu ve B-3 odasında eziyete maruz kaldığı iddiaları bakımından B-3 odasının sadece adli suçlar için ayrılmış bir oda olduğu, Kurumda “cinsel suç, terör suçu, adli suç”tan hükümlü olanların odalarının suç gruplarına göre belirlendiği, dolayısı ile adli suçtan bir hükümlünün, terör suçlarından hükümlü olanlar için ayrılan odalara alınmalarının söz konusu olmadığı, ayrıca B-3 odasında bulunan herhangi bir mahpusun eziyet gördüğü veya kendisine baskı uygulandığı yönünde bir şikâyeti olmadığı ve bu konuda Kurum tarafından gerekli önlemlerin alındığı belirtilmiştir.

4. Muhataptan alınan yazılı görüş 29.09.2021 tarihli yazımız başvurana iletilerek yazılı görüş istenmiş; ancak başvuran süresi içinde yazılı görüşünü sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

- Anayasa'nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı” başlıklı 17'nci maddesine göre “Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.”
- 20.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde, Kurumun “özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” ile görevli olduğu düzenlenmiştir.
- Aynı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da

koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

8. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu, Kurumun insan haklarını korumak ve geliştirmek, kişilerin eşit muamele görme hakkını güvence altına almak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığı önlemek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek üzere faaliyet yürüteceğini ve bu kapsamda başvuru üzerine veya resen incelemeler yapabileceğini hüküm altına almaktadır. Kurumun, başvurularının incelenmesine ilişkin olarak sahip olduğu görev ve yetkilerin kapsamı da 6701 sayılı Kanun ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile düzenlenmektedir. Somut başvurunun, anılan Yönetmelik'in 48'inci maddesindeki gerekli şartları taşıdığı değerlendirildiğinden esas incelemesi aşamasına geçilmiştir.

a)Kötü Muamele İddiaları Yönünden

9. Birleşmiş Milletler (BM) Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 7'nci maddesinde, "*Hiç kimse işkenceye veya zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya maruz bırakılamaz. Ayrıca hiç kimse, serbest iradesi olmadan tıbbi veya bilimsel bir deneye tabi tutulamaz*" hükmü bulunmaktadır. Yine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) 3'üncü maddesine göre, "*Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.*"

10. AİHS 3'üncü maddesindeki değerlerin demokratik toplumlar için mutlak nitelikte olduğu kabul edilmekte olup 3'üncü madde, şartlara göre değişiklik göstermeksizin insanlık dışı muamele ya da cezaları, mutlak ifadelerle yasaklamaktadır (*AİHM, Kudla v. Polonya, başvuru no. 30210/96 2000, §90*). Kötü muamele iddialarına konu başvuruların incelenmesinde; başvuran, bir kötü muamele veya şiddet görmüş olabileceğini gösteren emareleri başvuru dosyasına sunmalıdır. Başvuranın kötü muamele gördüğüne ilişkin anlatımları soyut iddiaları değil, somut fiillerin tasvirini içermelidir. AİHM, yaşama hakkı ihlali iddiasında olduğu gibi işkence ve kötü muamele iddiaları konusunda da "bütün makul kuşkunun ötesinde" şeklinde bir kanıtlama standardı uygulamaktadır (*İrlanda v. Birleşik Krallık, başvuru no: 5310/71, 18.01.1978, §161*).

11. Anayasa Mahkemesi (AYM), kötü muamelenin ispatına ilişkin olarak; her kötü muamele iddiasının Anayasa'nın 17'nci maddesinin üçüncü fıkrasının getirdiği korumadan ve devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerden yararlanmasının beklenemeyeceğinin, bu bağlamda iddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için soyut iddiaya dayanan şüphe ötesinde makul kanıtların varlığı gerektiğinden bir kanıtın ancak yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşabileceğinin ve bu hususlara ek olarak kanıtlar değerlendirilirken ilgililerin süreçteki tutumlarının da dikkate alınması gerektiğinin altını çizmektedir. (*AYM, Cezmi Demir ve Diğerleri, başvuru no: 2013/293, 17.07.2014, §95*)

12. Mevcut başvurunun konusu kötü muamele iddialarına ilişkin değerlendirme yapıldığında; başvuran, infaz ve koruma baş memuru ve emirlerindeki bazı personel tarafından mahpuslara işkence ve kötü muamelede bulunduğu iddia etmekte; ancak başvuru dilekçesinde bahse konu iddiasına ilişkin somut açıklamalara yer vermemekte; özellikle söz konusu muamelenin ne zaman, nasıl, ne kadar süre şeklinde sıralanabilecek detaylarına değinmemektedir. Bu kapsamda, başvuru dosyasına doktor raporu gibi herhangi bir somut delilin sunulmadığı da görülmekte olup açıklanan nedenlerle söz konusu başvurudaki kötü muamele iddialarının, soyut iddialardan öteye geçemediği ve somut fiillerin tasvirini içermediği anlaşılmaktadır.

13. Bununla birlikte İstanbul Protokolüne göre; Devletler rapor edilen işkence olaylarını hemen ve tarafsız olarak soruşturmakla yükümlüdürler. Delillerin işkenceye işaret ettiği durumda, toprakları dâhilinde işkence suçu işlemiş ya da bu suça katılmış olduğu iddia edilen bir kişi bulunan Devlet, zanlı olduğu iddia edilen kişiyi ya gerekli yargılamayı yapabilecek bir başka Devlete iade etmeli veya söz konusu olayın, yetkili hukuk makamlarınca ulusal ya da yerel ceza hukukuna göre soruşturulmasını sağlamalıdır. Geçerli herhangi bir işkence soruşturmasının temel ilkeleri, hukuki yeterlilik, tarafsızlık, bağımsızlık, anında ve kapsamlı araştırmadır. Bu ilkeler, her tür hukuk sistemine dâhil edilebilir ve bütün işkence soruşturmalarına rehberlik eden temel ilkeleri oluştururlar. (*BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu "İstanbul Protokolü", §73*) AİHM, Sözleşme'nin

3'üncü maddesinin tartışılabilir ve makul şüphe uyandıran kötü muamele iddialarını etkin biçimde soruşturma yükümlülüğü getirdiğine dikkat çekmektedir (*AIHM, Labita v. İtalya, başvuru no:26772/95, 06.04.2000, § 131*). AIHM geliştirdiği içtihatlar aracılığıyla taraf devletlere bir takım yükümlülükler yüklemektedir. Bu yükümlülüklerden olan etkin soruşturma yükümlülüğünün Mahkeme'nin içtihatları ile belirlenmiş pozitif bir yükümlülük olduğunun altı çizilmelidir. Etkin soruşturma yükümlülüğünden maksat, AIHS'e dâhil olan haklardan birinin ihlali halinde, iç hukuk kapsamında devletin yetkili makamlar tarafından gerekli incelemelerin ve araştırmaların yapılarak sorumluların tespit edilmesi, cezalandırılabilmesi için adli makamlar önüne çıkartılmaları, yani etkin bir ceza soruşturmasının yapılmasıdır. Somut başvurudaki iddialara yönelik pozitif yükümlülük açısından da değerlendirme yapmak gerekirse; başvuru dosyası eklerinden görüldüğü üzere, başvuranın muhatap Kurumda "kendisinin darp edildiği" iddiasına dair Ermenek Cumhuriyet Başsavcılığının 2021/828 soruşturma numaralı dosyasındaki soruşturmanın devam ettiği hususu da ayrıca not edilmektedir.

b) Etkili Başvuru Hakkı Yönünden

14. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesine (CPT) göre; etkin şikâyet ve denetim prosedürleri, cezaevlerinde kötü muameleye karşı temel önlemler olup mahkûmların cezaevi sisteminin içinde ve dışında, ilgili makamla gizli görüşme olasılığı dâhil, başvurabilecekleri şikâyet kanalları olmalıdır. CPT, her bir cezaevi kurumunda, mahkûmların şikâyetlerini dinleme (ve gerekirse bu konuda harekete geçme) ve kurumun tesislerini denetleme yetkisine sahip bağımsız bir makam (örneğin denetçiler kurulu veya denetçi hâkim) tarafından düzenli aralıklara ziyaret yapılmasına özellikle önem vermektedir (*Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi 2. Genel Raporu, CPT/Inf (92) 3, 54§*).

15. Keza, Nelson Mandela Kuralları uyarınca da; her talep veya şikâyet hemen ele alınır ve yanıtlanır. Eğer; talep veya şikâyet reddedilir veya makul bir süre içinde yanıtlanmazsa, şikâyetçi şikâyetini yargısal ya da diğer bir merci önüne götürme hakkına sahiptir. Mahpusların işkence veya diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da ceza iddiaları, derhal ele alınır ve bağımsız bir ulusal makam tarafından hızlı ve tarafsız şekilde yürütülen bir soruşturma başlatılır (*Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları, Nelson Mandela Kuralları, Kural 57*). Mahpuslar, içeriğe ilişkin sansür uygulanmaksızın, cezaevi müdürüne veya ceza infaz sistemi içerisindeki başka bir makama, adli makamlara veya inceleme ve temyiz yetkisine sahip başka bir bağımsız makama talep veya şikâyette bulunma imkânına sahip olmalıdırlar (*Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Cezaevi Kuralları, Kural 70.1*).

16. Ceza İnfaz Kurumlarındaki özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet yollarını etkin bir şekilde kullanarak adli ve idari mercilere erişimlerinin sağlanması kötü muamele ile mücadelede önemli bir yere sahiptir. Zira kişilerin izole konumları sebebiyle yaşayabilecekleri birçok olaydan denetim makamlarının bilgisinin bulunmaması ihtimali olduğundan, mahpusların bu makamlara ulaşması için lazım gelen mekanizmalarının işler hale getirilmesi gerekmektedir.

17. Başvuranın, ilgili mercilere yazdıkları şikâyet dilekçelerinin Kurumdan çıkarılmadan yazan kişilere iade edilmesi nedeniyle şikâyet yollarını kullanamadıkları iddiası bulunmaktadır. Muhatap Kurum, başvuranın yazmış olduğu dilekçelerin Kurumdan çıkış yapmadığı yönündeki iddialarının asılsız olduğunu belirterek, yazılı görüş ekinde başvuranın dilekçelerinin iletilmesine dair evrakları Kurumumuza göndermiştir. Söz konusu evrakların incelenmesi neticesinde, başvuranın farklı tarihlerde yazdığı dilekçelerin muhatap Kurum tarafından ilgili mercilere iletilmediği görülmektedir. Başvuranın, 22.06.2021 tarihli Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne hitaben yazdığı dilekçesinin 24.06.2021 tarihinde, 23.06.2021 tarihli suç duyurusu için Savcılık ile görüşme talepli dilekçesinin aynı gün, 13.07.2021 tarihli Ceza İnfaz Kurumu İzleme Kurulu'na hitaben yazdığı dilekçesinin de aynı gün; muhatap Kurumca ilgili mercilere iletilmediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla başvuranın dilekçelerin Kurumdan çıkmadığı ve bu sebeple etkili şikâyet yollarını kullanamadığına dair iddialarının yerinde olmadığı değerlendirilmektedir.

c) Koşullara Yerleştirilme Usulü Yönünden

18. Cinsiyet, yaş, sabıka ve tutukluluklarının hukuki gerekçesi göz önünde bulundurulmuş mahpuslar, farklı kategorilere ayrılarak farklı kurumlarda veya aynı kurumun farklı kısımlarında tutulmalıdır (*Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları, Nelson Mandela Rules, Kural 11*).

19. 5275 sayılı Kanun'un "hükümlülerin gruplandırılması" başlıklı 24'üncü maddesinde; *"Hükümlüler; a) İlk defa suç işleyenler, mükerrirler, itiyadi suçlular veya suç işlemeyi meslek edinenler, b) Aklî ve bedensel durumları nedeniyle veya yaşları itibarıyla özel bir infaz rejimine tâbi tutulması gerekenler, c) Tehlike hâli taşıyanlar, d) Terör suçluları, e) Suç örgütlerine veya çıkar amaçlı suç örgütlerine mensup olan suçlular, gibi gruplara ayrılırlar. (2) Hükümlüler ayrıca yaşları, hükümlülük süreleri ve suç türleri itibarıyla da gruplandırılırlar."* hükmü bulunmaktadır. Yine anılan Kanun'un "Hükümlünün barındırılması ve yatırılması" başlıklı 63'üncü maddesinin birinci fıkrasında; *"Tehlikeli hâli bulunan hükümlü ancak bir veya üç kişilik odalarda, diğer hükümlüler ise kurumun fizikî yapısı, kapasite durumu ve güvenlik gerekleri göz önüne alınarak cezaevi yönetimi tarafından belirlenecek sayıda mahkûmun kalabileceği odalarda barındırılırlar."* hükmü mevcuttur.

20. Ceza İnfaz Kurumlarında, koşullara mahpusların yerleştirilmesi esnasında belli kriterler dikkate alınmaktadır. 5275 sayılı Kanun'un 24'üncü maddesine göre bunlardan bazıları; mükerrir ve itiyadi suçlulara, tehlike hali bulunanlara ve suç türlerine göre gruplandırma şeklindedir. Somut başvuruda başvuran, terör suçlarından hükümlü mahpusların bulunduğu B3 koşuğuna verilmekle tehdit edildiğini öne sürmüştür. Muhatap kurum bu iddialara karşılık olarak; B-3 odasında terör suçlularının bulunduğu ve B-3 odasında eziyete maruz kalındığı iddiaları bakımından B-3 odasının sadece adli suçlar için ayrılmış bir oda olduğunu, Kurumda cinsel suçlar, terör suçları ve adli suçlardan hükümlü olanların odalarının suç gruplarına göre belirlendiğini, dolayısı ile adli suçtan bir hükümlünün, terör suçlarından hükümlü olanlar için ayrılan odalara alınmalarının söz konusu olmadığını belirtmiştir. Başvuranın 21.06.2021 tarihinde İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile B-10 odasından C-11 odasına suç türü dikkate alınarak yerleştirildiği ve söz konusu değişikliğin "Başvuranın, B-10 odasında kalmakta iken Kurum tabipliğinin düzenlemiş olduğu reçetesindeki ilaçları aynı odadaki başka bir mahpusa verdiği tespit edilerek hakkında disiplin soruşturması başlatılması" sonucunda gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, muhatap Kurumun göndermiş olduğu, başvuranın Kuruma girişinden itibaren kaldığı odaları gösteren evrakta da B-3 odasının yer almadığı görülmektedir. Bu itibarla inceleme konusu başvuruda, başvuranın koşuğ değişikliği hakkındaki iddialarının doğruluğuna dair herhangi bir emare bulunmamaktadır.

21. Yukarıda anlatılan hususlar birlikte değerlendirildiğinde, başvuru dosyasındaki kötü muamele iddialarının soyut iddialardan öteye geçemediği ve somut fiillerin tasvirini içermediği, etkili şikâyet yollarının kullanılmadığı ve koşuğ değişikliğine ilişkin iddiaların ise yerinde olmadığı gerekçeleriyle; somut başvuruda 20.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında kötü muamele yasağının ihlali olmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLALİ OLMADIĞINA,
2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine, 03.03.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU

Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK

Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN

Üye

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ

Üye

e-onaylıdır

Ünal SADE

Üye